

Protokół

Z posiedzenia Komisji konkursowej przyznawania nagród dla autorów najlepszych prac magisterskich i doktorskich dotyczących funkcjonowania biegłych sądowych w polskim wymiarze sprawiedliwości w dniu 15 kwietnia 2015r. o godz. 17:00 w siedzibie Stowarzyszenia Rzecznawców Ekonomicznych przy ul. Kawiej 4/16 w Częstochowie.

W posiedzeniu Komisji Konkursowej udział wzięli:

1. Romuald Tomczyk
  - prezes Stowarzyszenia Rzecznawców Ekonomicznych
  - przewodniczący Komisji konkursowej

2. Małgorzata Gołębska
  - sekretarz Stowarzyszenia Rzecznawców Ekonomicznych
  - członek Komisji konkursowej

oraz autorzy zgłoszonych prac:

dr Dariusz Wilk	- „Falszerstwa dzieł sztuki”, - rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem prof. dra hab. Józefa Wójcikiewicza w Katedrze Kryminalistyki Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, - recenzenci: prof. zw. dr hab. Tadeusz Widła, Katedra Kryminalistyki Uniwersytetu Śląskiego, dr hab. Piotr Dobosz, Katedra Prawa Administracyjnego Uniwersytetu Jagiellońskiego,
Edyta Jaśkiewicz	- „Dowód z opinii biegłego w postępowaniu cywilnym”, - praca magisterska napisana pod kierunkiem prof. UAM dra hab. Krzysztofa Knoppka w Zakładzie Postępowania Cywilnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, - recenzent: dr hab. Andrzej Medard Jarocho, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza.

Opinię o zgłoszonych pracach przedstawił

Romuald Tomczyk – przewodniczący Komisji Konkursowej.

Dr Dariusz Wilk – „Falszerstwa dzieł sztuki”

„Szeroko poruszono problematykę ekspertów oraz biegłych, których wiadomości specjalne są niezbędne w celu określenia autentyczności dzieł sztuki. Wskazano propozycje rozwiązania problemów z działalnością ekspertów w zakresie oceny autentyczności dzieł sztuki.” (str.20).

„Udowodnienie popełnienia przestępstwa danej osobie jest znacznie trudniejsze w porównaniu do ujawnienia faktu, że dany obiekt jest falsyfikatem.” (str. 94).

„Kluczową czynnością dowodową jest ekspertyza zakończona opinią biegłego.” (str. 93)

„Falsyfikaty wytworzone przez: podrobienie lub przerobienie już istniejących obiektów.” (str. 106)

Tutaj można zauważyć, że w wyniku „podrobienia” powstaje nowy obiekt.

„Ocena autentyczności dzieł opiera się zasadniczo na badaniach historyczno-stylistycznych oraz sygnatur. Inne metody stosowane są niezmiernie rzadko.” (str. 113).

„Ujawnianie falsyfikatu świadczy o tym, że badania autentyczności dzieł sztuki mają sens i powinny być kluczowym zagadnieniem dla muzeów.” (str.113)

ale...

„... zwalczanie falszerstw dzieł sztuki nie jest zadaniem priorytetowym organów ochrony zabytków.” (str.115).

„... podmioty pośredniczące w obrocie dzieł sztuki... często krytykują, obarczają ekspertów aktualną złą sytuacją na rynku dzieł sztuki, ... zarzucają im stronniczość, brak kwalifikacji lub wydawanie opinii o bardzo niskiej jakości. Nie zwracają jednakże przy tym zupełnie uwagi na fakt, że to przecież oni prowadzą wymianę handlową i są głównymi decydentami.” (str. 120)

„To przecież od podmiotów pośredniczących lub kolekcjonerów zależy, czy weryfikacja autentyczności kwestionowanego obiektu zostanie wykonana z należytą starannością...” (str.120).

„Eksperci w sprawach dotyczących autentyczności dzieł sztuki są często bowiem podatni na wpływ osób zamawiających ekspertyzę. Przeprowadzenie ekspertyzy jest odpłatne, a niekiedy osoby zamawiające ekspertyzę odmawiają zapłaty za wydanie opinii niekorzystnej...” (str. 144)

„Aktualnie w Polsce nie ma sprzyjających warunków i ram prawnych do rzetelnego świadczenia usług ekspertów w zakresie autentyczności dzieł sztuki.” (str. 144).

„...ekspertom działającym na potrzeby osób prywatnych nie grozi odpowiedzialność karna. Przepis ten obejmuje wyłącznie biegłych wydających opinie na zlecenie organów prowadzących postępowanie karne lub cywilne.” (str.144).

„Brak realnego zagrożenia odpowiedzialnością karną lub cywilną prowadzi z kolei do poczucia bezkarności, rozzuchwalenia i demoralizacji ekspertów.” (str.145).

„...osoby chcące uzyskać wiarygodną opinię na temat autentyczności... nie mogą ufać wszystkim ekspertom działającym na rynku.” (str.145).

Propozycje uregulowania ekspertów na rynku dzieł sztuki:

„... prawna regulacja zawodu eksperta poprzez dobór ekspertów przez samorząd zawodowy lub organ państwowy.” (str. 145).

Natomiast w zgłoszeniu na konkurs Autor pisze:

„W rozprawie zaproponowano najprostszy oraz najmniej ingerujący sposób rozwiązania problemu ekspertów, a mianowicie stworzenie ogólnopolskiej listy rzetelnych ekspertów... Listą nie powinna być tworzona przez stowarzyszenia zawodowe... ponieważ ich głównym celem jest ochrona interesów ich członków”.

"... stosunkowo podobne przepisy obowiązują w zakresie ustanawiania biegłych sądowych. Niestety nie do końca sprawdzają się one w praktyce w zakresie weryfikacji wiadomości specjalnych biegłych i w efekcie nie gwarantują odpowiednio wysokiej jakości opinii."

I dalej...

"Z tego też względu należałoby uzupełnić ww. regulacje prawne o rzeczoznawców o obowiązek merytorycznej kwalifikacji ekspertów, np. przez komisję konkursową lub kwalifikacyjną...." (str. 146)

"... konieczne byłoby wskazanie elementów opisu opinii, które powinny znaleźć się obowiązkowo w każdej opinii." (str. 146)

„Aktualnie najprostszym oraz najmniej ingerującym sposobem rozwiązywania problemu ekspertów jest stworzenie listy rzetelnych ekspertów. Taka lista powinna być prowadzona przez MK i DN..., a nie przez stowarzyszenia zawodowe... ponieważ ich głównym celem jest ochrona interesów ich członków.” (str. 147)

„Kandydaci do wpisania na listę ekspertów powinni wykazywać wysokie kwalifikacje, które powinny być weryfikowane formalnie na podstawie przedstawionych dokumentów oraz merytorycznie przez komisję konkursową.” (str. 147)

Pytanie: co ma oznaczać weryfikowanie merytoryczne przez komisję konkursową?

Rozdział 3.3.6 Biegli w procesie karym.

"O posiadaniu wiadomości specjalnych nie świadczy formalny certyfikat, dyplom, świadectwo, czy też inne zaświadczenie, a sam fakt rzeczywistego dysponowania takimi wiadomościami w danej dziedzinie lub specjalności. Takie dokumenty ułatwiają jedynie udowodnienie posiadania wiadomości specjalnych.” (str. 161)

"Aktualnie nie ma sprecyzowanej procedury weryfikacji pod względem merytorycznym kandydatów na biegłych sądowych oraz właściwego nadzoru nad działalnością biegłych sądowych. Ww. braki stwarzają ryzyko ustanowienia biegłymi sądowymi osób nierzetelnych i niewykwalifikowanych, a w efekcie do wydawania błędnych opinii. Znane są także przypadki przestępnych biegłych" (str.163)

„Opinia na potrzeby procesu karnego powinna zawierać:

- 1) sprawozdanie, w ramach którego można wyróżnić:
  - wstęp (dane formalne na temat biegłego i osób uczestniczących w przeprowadzaniu ekspertyzy lub instytucji, czas przeprowadzanych badań, data wydania opinii),
  - sprawozdanie z przeprowadzanych czynności i spostrzeżeń, a więc opis metod i sposobu badań oraz wyniki badań,
  - uzasadnienie (tj. argumentacja biegłego),
- 2) wnioski, a więc odpowiedzi na pytania postawione przez organ procesowy,
- 3) podpisy wszystkich biegłych, którzy uczestniczyli w wydaniu opinii.” (str. 169).

"Kontrola opinii biegłego może być prowadzona jeszcze w trakcie wykonywania czynności przez biegłego."

"... organ procesowy powinien dysponować przynajmniej podstawowym zestawem informacji na temat metodyki pracy biegłego oraz metod badawczych..." (str.170).

"Opinia biegłego może posiadać wady o charakterze formalnym, tj. może być: niepełna..., niejasna..., sprzeczna wewnętrznie lub sprzeczna z innymi opiniami."

"Organ procesowy może spotkać również tzw. opinie błędne..." (str. 171).

"... biegły podlega odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywej opinii." (str.171).

„... brak realnej odpowiedzialności ekspertów za wydanie błędnej opinii, co prowadzi do poczucia bezkarności, rozzuchwalenia i demoralizacji ekspertów." (str. 322)

"... sposobem rozwiązania problemu ekspertów jest stworzenie listy rzetelnych ekspertów..." (str. 323).

"Kandydaci do wpisania na listę ekspertów powinni posiadać wysokie kwalifikacje, które powinny być weryfikowane formalnie oraz merytorycznie przez komisję kwalifikacyjną."(str. 323)

Czy pozadokumentacyjna weryfikacja biegłych rzeczoznawców umożliwi znaczące zmniejszenie marginesu błędu?

Wydaje się, że autorzy proponujący weryfikację (ocenę) posiadanych przez rzeczoznawcę lub kandydata na rzeczoznawcę wiadomości specjalnych zakładają stosowanie doskonale im znanych relacji UCZEŃ – MISTRZ. Natomiast w przypadku oceny posiadanych przez rzeczoznawcę wiadomości specjalnych powstają relacje MISTRZ – MISTRZ.

Rozwiązaniem tego problemu jest wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 czerwca 2008r. orzekający odpowiedzialność biegłych wobec osób trzecich. Wyrok ten praktycznie dyscyplinuje biegłych sądowych w sposób systemowy wyczerpując proponowaną w projekcie ustawy nieokreśloną bliżej ocenę posiadania wiadomości specjalnych.

Rozprawa doktorska Pana Dariusza Wilka „Fałszerstwa dzieł sztuki” jest fascynującą opowieścią o subiektywiźmie i bezradności rzeczoznawców w sztuce fałszowania dzieł.

Edyta Jaśkiewicz – „Dowód z opinii biegłego w postępowaniu cywilnym.”

Głównym celem pracy jest przedstawienie tezy, że dowód z opinii biegłego ma wpływ na treść rozstrzygnięcia sądowego.

Bardzo ciekawym założeniem jest przyjęcie definicji „wiadomości specjalnych” określonej przez prof. T. Widłę, że „pod pojęciem wiadomości specjalnych należy rozumieć osobnicze zdolności poznawania poza-dyskursywnego, w szczególności umiejętność tzw. milczącego poznawania i tzw. wiedzę ucieleśnioną.” I dalej Autorka powołując się na prof. T. Widłę wyjaśnia, że jest to umiejętność wykorzystania sprawności ludzkich zmysłów. Warunkiem koniecznym jest, aby osoba posiadająca takie zdolności dowiodła posiadania wskazanych zmysłów.

„Prawdziwość i rzetelność ustaleń świadczy, że wskazana osoba dysponuje tego typu wiedzą.” (str.16). Źródło: T. Widła „Ocena dowodu z opinii biegłego.” Katowice 1992.

Powstaje pytanie, w jaki sposób taka wiedza i umiejętności mogą być zweryfikowane przed wpisaniem na listę biegłych. Wydaje się, że jedynie na podstawie udokumentowanych wcześniejszych osiągnięć w tym zakresie.

„Biegły powinien potwierdzić stosownymi dokumentami posiadane przez siebie wiadomości specjalne w danej dziedzinie.” (str. 21).

„... żadna opinia nie może mieć charakteru orzeczenia, które mogłoby być rozstrzygające dla danej sprawy. Biegły powinien mieć na uwadze, by w jakikolwiek sposób nie inicjować powodu do zarzutu o błędnym pojmowaniu roli, jaką spełnia biegły.”

„Do kompetencji biegłego nie należy rozstrzyganie sporu, wydawanie wyroku, czy decyzji kończącej w sprawie.” (str. 40).

„Regułą jest chronologiczny schemat przebiegu przeprowadzonych badań.” (str. 40).

Praca wyczerpuje w zupełności charakterystykę dowodu z opinii biegłego, charakterystykę osoby biegłego, charakterystykę opinii z biegłego, w tym schemat oraz elementy opinii, rodzaje opinii, dopuszczanie dowodu opinii biegłego oraz sądową ocenę dowodu z opinii biegłego.

Cały wyżej wymieniony zakres pracy jest przedstawiony i omówiony na tle dostępnych publikacji oraz orzecznictwa sądowego i powinien być polecany wszystkim biegłym sądowym i kandydatom na biegłych jako swoisty „katechizm” biegłego.

Jednak w rozdziale 11 „Odpowiedzialność biegłych” brak wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 czerwca 2008r., z którego wynika, że:

„Biegły odpowiada osobiście za wykonywane przez siebie czynności, niezależnie od tego, czy do określonego działania zobowiązał go sąd czy też inny organ. Sam fakt, iż wydanie opinii zleca sąd, czy też inny organ, nie oznacza, że to on przyjmuje odpowiedzialność wobec osób trzecich... Sąd ponosi odpowiedzialność jedynie za swoje rozstrzygnięcie..., ale nie za czynności biegłego... Nie dochodzi do przeniesienia na sąd odpowiedzialności za wynik działań biegłego sądowego. Nie występują tu więc przesłanki art. 15 ust 3 pkt. 3

ustawy o VAT, wyłączające biegłego z opodatkowania VAT.” (uzasadnienie wyroku, str. 20).

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12 czerwca 2008r. orzekający odpowiedzialność biegłych sądowych wobec osób trzecich praktycznie dyscyplinuje biegłych sądowych w sposób systemowy wyczerpując proponowaną w projekcie ustawy nieokreśloną bliżej weryfikację przygotowania zawodowego biegłych.

Potwierdzeniem tej tezy jest wywiad z Panią prof. Ewą Gruzą w „Gazecie Wyborczej” z 21 sierpnia 2014r. pod ogólnym tytułem „Skazani na biegłych”, w którym to wywiadzie na pytanie: „No, ale skoro biegli są raczej marni, to chyba dobrze, że można ich pozwać?”, Pani profesor odpowiada: „Odeszłam z korpusu biegłych również dlatego, że nie chcę być ciągnana po sądach. Nie chcę się narażać na sytuacje, które się do człowieka przyklejają. Bo potem nie będzie powiedziane, że profesor Gruza wydała dobrą opinię w tej i w tej sprawie, tylko że profesor Gruza ma procesy.”

I dalej: „Wróci Pani na listę biegłych?”

Odpowiedź: „Jeżeli będę się mogła na nią wpisać pod rygorem ustawy i jeżeli zostanie wykreślony zapis odpowiedzialności wobec osób trzecich, to pewnie tak.”

Decyzja Komisji konkursowej

Komisja konkursowa przyznawania nagród pieniężnych dla autorów najlepszych prac magisterskich i doktorskich dotyczących funkcjonowania biegłych sądowych w polskim wymiarze sprawiedliwości postanawia przyznać następujące nagrody pieniężne dla:

1. Pana dra Dariusza Wilka za rozprawę doktorską "Fałszerstwa dzieł sztuki" - 10.000,00 PLN
2. Pani mgr Edyty Jaśkiewicz za pracę magisterską "Dowód z opinii biegłego w postępowaniu cywilnym" - 5.000,00 PLN.

Częstochowa, 15 kwietnia 2015r.

Romuald Tomczyk .....

Małgorzata Gołębska .....